

POHÁDKY JAKO IMPULS PRO UČEBNICE

Čtení otevírá dětem okno do světa

Na začátku školního roku dostaly tři tisíce ukrajinských školáků od českých spolužáků knížku. Knížku zcela unikátní. Jmenuje se *Pohádky pro děti z Ukrajiny*. Zvláštní je nejen tím, že je bilingvní, ale i svými ilustracemi. Jejich autory jsou totiž děti z třinácti základních škol.

Cesta k ní začala před osmi lety, byla bohatá a rozhodně ještě nekončí. Na samém začátku byla první pohádka, kterou Petr Březina napsal pro svého malého synka Adama. Miminko odmítalo spát a tatínek doufal, že to pohádka zvládne. Klouček tehdy mohl vnímat maximálně melodii hlasu, zato dospělým kolem se pohádka líbila. Stala se impulsem pro celou řadu dalších.

Pohádková cesta

První knížka se jmenovala *Pohádky zpod Vidoule* a ilustroval ji Petr Herold, jenž stojí za grafikou i pohádkovým písmem všech sedmi Březinových knížek. Všechny totiž vypadají na první pohled úplně stejně. Liší se jen svými názvy. „Jako dítě jsem přečetl snad všechny verzeovky. Líbilo se mi, že je poznám na první pohled. Obálkou, ilustrací na ní... A přál jsem si, aby děti ty moje také tak snadno poznaly,“ říká autor.

Knihla dostala nejen tradiční „papírovou“ podobu, ale tři pohádky záhy natočil Český rozhlas. Účinkovali v nich členové z Dismanova rozhlasového dětského souboru (DRDS), jehož byl Petr Březina jako dítě školou povinné také členem. Pohádky zaujaly a z jejich psaní se stal koníček. Brzy přibýly pro velký úspěch ještě *Pohádky zpod Vidoule 2*.

Třetí v řadě byly *Pohádky z Řeporyjí*. Tehdy Petra Březinu napadlo, že by bylo prima, kdyby je mohli ilustrovat ti, jimž jsou určeny – školáci. Protože pohádky byly z Řeporyjí, obrátil se na ředitelku tamní základní školy.

„Vysvětlil jsem jí, že mám napsaných devět pohádek, její škola že má devět tříd a že by bylo symbolické, kdyby podle nich nakreslili obrázky žáci od první po devátou třídu. Paní ředitelka souhlasila,

a protože ve mně Dismančata vytrénovala slušného vypravěče, domluvili jsme se na zábavné hodině. Předčítal jsem dětem pohádky a ony je ilustrovaly.“

Postupně vznikaly další knížky: *Pohádky z Chotěboře*, *Pohádky z kouzelné Pětky*, *Pohádky z Králova Dvora*... Vždycky je ilustrovaly děti z blízkého okolí. Tu šestou dokonce školáci z pětadvaceti tříd dvou základních škol z Králova Dvora.

„Tentokrát jsem šel ještě do větší hloubky. V každé z pětadvaceti tříd jsem vedl celou hodinu. Nejdřív jsme si s dětmi povídali o pohádkách, pak jsme rozebírali slova, která dnešní děti neznají, například slovo došky a další. Bavilo mě to.“

Až došlo na knížku číslo sedm.

Všechno bylo, jak má být

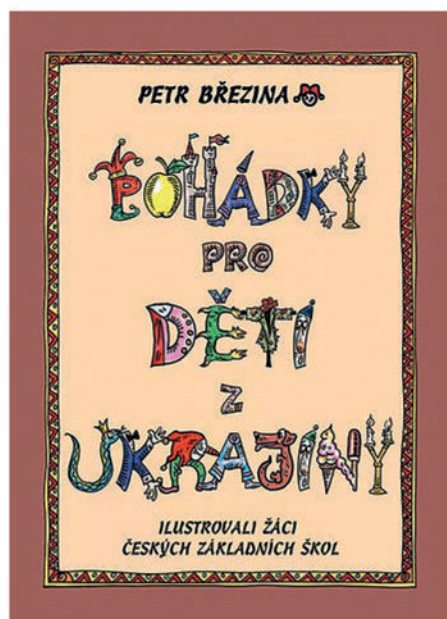
Další pohádky byly po kupě. Bylo jich sedm, protože měly patřit rodišti Petra Březiny – Praze 7. „Říkal jsem si: Je v tom symbolika. Sedmá knížka, sedm pohádek, sedm základních škol sedmé městské části. Psal jsem ji na míru Praze 7. Místo, kde jsem znal od dětství snad každý kámen. Pojmenoval jsem ji *Pohádky o sedmero srdcích*.“

Jako vždycky se nejdřív vypravil za místními politiky s žádostí o podporu. Jenže na rozdíl od předchozích jednání s místními zastupiteli, přišlo na Praze 7 zklamání. Prý: takových projektů máme!

„Protože knížky dělám jenom s lidmi naladěnými na stejnou vlnu, vzal jsem si rukopis zpátky a knížku ponechal vesmíru.“

Na kalendáři bylo datum 24. února. Ukrajina se ocitla ve válce.

„Tohle bude nadlouho, napadlo mě. Je zajímavé, že čím jsem starší, tím víc u mě funguje intuice, nebo chcete-li až vizionářské myšlení. Děti tam přece nemůžou zůstat, přijdou i k nám a určitě tu nějakou dobu zůstanou. Můžu jim nějak pomoci ulehčit těžkou situaci? A vzpomněl jsem si na oněch sedm pohádek, na sedm srdcí.“

Nechám je převyprávět do ukrajinštiny a vytvoříme vlastně bilingvní knížku. Na jedné straně bude ukrajinský text, na protilehlé český. Na téhle základní myšlence jsem všechno postavil.“

Nakonec tedy bylo všechno, jak má být.

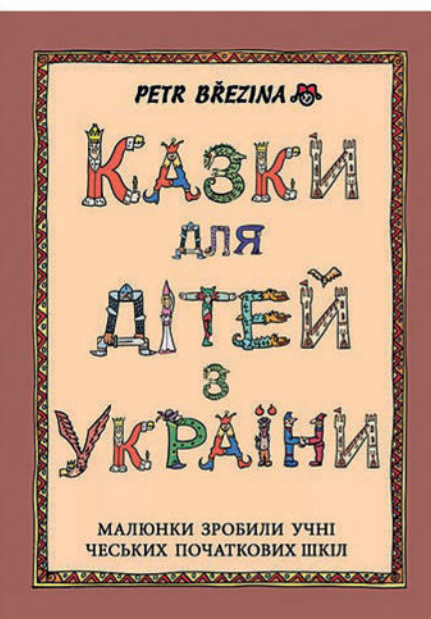
Sedmá v řadě

„Pracuji vždycky s klasickým českým tématem boje dobra se zlem,“ vysvětluje Petr Březina. „V mých pohádkách jsou tradiční pohádkové postavy, jako jsou princezny, vodníci, čerti, skřítky, draci, kouzelníci... Knížku jsem nijak neadaptoval na ukrajinskou kulturu. Nastavená mise byla jasná: Naučte se, kamarádi, česky. Můžete se jazyk učit podle nás. Nejen podle našich učitelů, podle nových spolužáků, ale také podle pohádek.“

Problematická se zpočátku jevila snaha najít překladatele. Dost lidí je přesvědčeno, že dokáže text přeložit, ale realita byla jiná. Pohádky mají svůj slovník, obraty, poetiku. Vždycky musejí být vyprávěny v nejvyšší kvalitě. Dostanou je do ruky

děti a ty si zaslouží jen to nejlepší. Knížky je učí poznávat jazyk, včetně toho mateřského. Vyprávějí o postojích lidí, o jejich vyjadřování i chování, o kultuře národa a jeho zvycích...

„Musel jsem testovat. Když jsem dostal od někoho první překlad, nechal jsem ho přečíst rodilým Ukrajincům. Bohužel, často to vypadalo spíš jako návod na mikrovláknku. Nakonec mě zachránila báječná doc. Tereza Chláňová z Karlovy Univerzity,

kteřá sehnala tým šesti specialistů, redaktorů a překladatelů. „Styčným důstojníkem“ byla Katja Platonová, překladatelka s citem pro jazyk a jeho nuance. Všichni to jsou rodilí Ukrajinci, až na jednoho stále žijí na Ukrajině.

Spadl mi kámen ze srdce. Protože sám hodně dbám na kvalitu vyjadřování, chtěl jsem, aby ukrajinský text byl ve vysoké kvalitě.“

Tak vznikla sedmá knížka s titulem ve dvojitě provedení. Na čelní straně *Kazki dla дітей z Ukraїni*, na zadní straně desek *Pohádky pro děti z Ukrajiny*. Pod tím drobnějším písmem informace, že je ilustrovali žáci českých základních škol.

Knížka nejen do ruky

Petr Březina si opravdu neklade malé cíle. Už před lety se jeho pohádky objevily na rozhlasových vlnách. Také tentokrát se projekt začal rozšiřovat.

Na konci každé pohádky najdete dva QR kódy. U jednoho je symbol ucha, u druhého zase oka. A to jak u ukrajinské, tak u české verze. Stačí načíst kód mobilem a můžete si pohádku poslechnout nebo si prohlédnout další ilustrace, které se už do knížky nevešly.

„Pak vstoupil do projektu Jakub Albrecht, herec z Divadla pod Palmovkou. Jmenoval jsem ho pohádkovým kapitánem a dostal

na starosti kulturní složku. Dal dohromady skupinu herců a na DAMU pohádky natočili. Mimochodem Divadlo pod Palmovkou se také stalo našim partnerem. Projekt dostával širší rozměr.

Knížka je perfektní tradiční věc, není nad to, když si děti čtení zamilují. Jenže denně nás obklopují nejrůznější technologie, a když je nebudeme přirozeně propojovat, nevybudujeme si kladný vztah k nim, ani ke knížkám. Dovedu si představit, že si dítě vezme knížku do ruky a bude si číst. Ale pak se unaví a bude mu příjemné, když si bude moct pohádku poslechnout.“

Tři tisíce knížek pro všechny děti z Ukrajiny rozhodně nestačí. V audiopodobě však pohádky najdete na webové platformě stejně jako všechny ilustrace, které ve školách vznikly.

Zpětná vazba

Je polovina října, děti dostaly knížku prvního září. Na zpětnou vazbu je nejspíš příliš brzy...

„Reakci ukrajinských dětí jsme testovali už předem. Vzal jsem první přeloženou pohádku o princezně Julii a četl jsem ji dětem v jedné z nově otevřených adaptačních tříd ukrajinských dětí na Praze 4. V první chvíli byly překvapené. Divily se, protože v pohádce jsou situace, na které nejsou zvyklé. Třeba že se princezna převléká za chudou dívku a vychází do podhradí, kde žije životem obyčejných lidí. Že se celý den nezhlíží v zrcadle, ale baví ji třeba lézt po stromech. Pak se začaly smát, rozpovídaly se. Bavili jsme se například o tom, kdo je to kouzelník. Česká televize natočila ze setkání reportáž. Když se podíváte na moje webové stránky, najdete ji (www.pohadkybrezina.cz).“

Osobně knížku předával 1. září v Základní škole Dukelská v Českých Budějovicích.

„To musím upřesnit. Předal jsem ji českému žáčkovi, který ji předal ukrajinskému kamarádovi. To bylo totiž hlavní motto akce, které uvádělo ten den ve všech základních školách, jejichž žáci knížku ilustrovali. České děti ukrajinským. Dostal jsem také několik fotografií, které předávání v dalších školách dokumentovaly. Pokud vím, Český rozhlas by měl časem natočit reportáž ze základky v Mělníku o tom, jak tam s knížkou pracují. Zajímá mě, jak bude kniha fungovat. Jsem přesvědčen, že už samotná symbolika zabere.“

Kdo za ní stojí

V tiráži si přečtete, že všechny pohádky vydalo nakladatelství *Projev* pro spolek *Čtení děti změni* jako neprodejnou edici v rámci projektu na podporu čtenářské gramotnosti a rozvoje jazykových dovedností ukrajinských dětí. Za vším stojí autor a jeho blízcí.

„Ve spolku je integrita, všichni táhneme za jeden provaz a geny se dědí. Moji ro- ▶

► diče založili nakladatelství kvůli mně, já jsem začal psát knížky kvůli synovi. Je to srdeční záležitost.

Dali jsme si za úkol šířit skrze pohádky, které v sobě nesou soubor dobra a zla, lásku ke čtení, lásku ke knize. Také propojování lidí na různých stranách mostů. Dnes to jsou Ukrajinci a Češi, ale může to být kdokoli, koho zajímá literatura, třeba by chtěl sám začít psát. Naším přáním je pomáhat, pokud je to v našich silách."

Bez peněz?

Přiznám se, že tohle mě napadlo, sotva jsem se dověděla, že knížky dostávají děti zdarma. Přitom zapomeňte na brožované výtisky. Tyhle jsou v pevných deskách, na kvalitním papíře. Až když se pročtete k závěru knížky, najdete poděkování všem, kdo jí pomohli spatřit světlo světa. Generální partneri, pohádkoví rytíři, ale také finanční příspěvky některých krajů a měst. Dokonce dvojí záštita ministerstva školství, podpora ministerstva zahraničních věcí... Petr Březina prozradil, že informace o jeho pohádkové misi se díky ministerstvu zahraničí dostala až na Ukrajinu, do Kyjeva, do Lvova.

"Potřeboval jsem získat finance, bez nich bych nic nedokázal. Pomoc byla obrovská, lidé úžasní. Všechno se mi podařilo zajistit během půl roku.

Do projektu se podařilo vtáhnout například Rádio Ukrajina, naše Hitrádio. Silná byla mediální podpora v tisku, v rozhlasu i v televizi. Ale abych byl spravedlivý, už v předcházejících titulech nás podporovali zastupitelé daných obcí – Vidoule, Řeporyjí, Prahy 5...

Náš úmysl byl jasný. Veškeré vybrané finance budou věnovány na bohubilý účel, což je vydání knížky, kterou dostanou ukrajinské děti zdarma." Proto také knížku v obchodech ani u nakladatele nenajdete.

A co české děti?

S touto otázkou se na autora obrátila při jeho vystoupení ve Snídani s Novou jedna z divaček.

"Vnučka mi fantastickou myšlenku. Vytvořím logickou linku projektu *Pohádky pro děti z Česka*. Malé Ukrajince do něj můžeme zapojit jako ilustrátory. Než knížka vyjde, už by měli umět aspoň trochu česky. Ukrajinský text nebude nutný. Ale za to, že se budou na nové knížce podílet, ji mohou na konci školního roku dostat – opět zdarma. Ze zvažovaných sedmi pohádek už mám napsaných pět, šestou píšu.

Na přelomu listopadu a prosince opět natočíme audioverzi a pak už mohou děti kreslit."

Dřív navazoval Petr Březina kontakty se školami hlavně prostřednictvím obcí. Teď chce školy více vtáhnout do procesu. Vést

děti ke čtení, pomáhat učitelům prostřednictvím pohádek s adaptací dětí z Ukrajiny. Knížku je přece možné využít jako prostředek k poznávání, k učení, k osvojení si dovedností...

Spolu s učiteli

"Měl jsem štěstí, že jsem potkal fantastickou učitelku Kateřinu Figerovou, která přišla se zajímavým nápadem. K pohádkám vytvoříme metodické průvodce doplněné pracovními listy. Texty přiřadíme k jednotlivým vyučovacími předmětům a budeme je kategorizovat podle ročníků. Například jak s pohádkou o kominíku Foukalovi pracovat v 1. třídě v hodině českého jazyka. Nebo jak ji na druhém stupni implementovat do mediální výchovy. Ale

kami jsou konkrétní lidé. Webová stránka, kterou založil někdy v březnu, už má pomalu 100 000 zhlédnutí. Dobrá myšlenka se šíří napříč republikou.

"Princip je jednoduchý, poďte nám pomoci šířit myšlenku vydávání knížek pro děti zdarma a my vám jako symbolickou podporu poskytneme naše metodické listy k jednotlivým pohádkám. Můžete se zapojovat do našich projektů a pomáhat nám najít na radnicích nebo ve firmách lidi, kteří fandí knížkám a jsou ochotni pomoci tomu, aby se dostaly k dětem prostřednictvím spolku *Čtení dětí změni*.

Už máme za sebou první online konferenci s neaktivnějšími učiteli, kteří se o pro-

kategorizujeme je i pro mateřské školy. Každá pohádka bude v metodice zpracovaná na třech stupních – mateřská škola, první stupeň a druhý stupeň základní školy."

Že by osmáci nebo devětáci byli z pohádek odvážaní?

"Kateřina Figerová je chytrá dáma. Druhý stupeň by mohl pracovat v multimediálních projektech. Napsat na dané téma blog, natočit reportáž nebo animaci. To by je určitě bavilo.

Ostatně když jsem první metodické průvodce rozepsané do detailů poslal na ministerstvo školství, vřele je uvítali. A já jsem měl v ruce klíč k tomu, co můžu nabídnout učitelům, jak je vtáhnout do našeho společenství."

Založil na facebooku skupinu Pohádky pro děti z Česka. Během čtrnácti dnů měla 414 členů, plus čtyřicet mateřských a základních škol. Protože je Petr Březina tradicionalista, trvá na písemných přihláškách. Nemusí jít poštou, stačí mobilem, e-mailem. Chce totiž vědět, že za přihláš-

blematiku zajímají. Chystáme webináře pro učitele, workshopy pro děti. Počítáme s tím, že budeme otevírat pravidelná setkání, na nichž si můžeme vyměňovat zkušenosti, přinášet nápady, posouvat projekt dál."

Osmá na cestě

Pohádky pro děti z Česka by se měly objevit ještě do konce tohoto školního roku. Pokud se podaří sehnat odpovídající podporu, mohly by vzniknout další. Nikdo nepochybuje o tom, že čtení je pro děti důležité. Jen je někdy těžké je k němu přivést. Už pouhý fakt, že se na knížce podílely, byť jen ilustrací, by je mohl povzbudit.

"Čtení má v sobě obrovskou dynamiku, základní přehled je naprosto bazální," je přesvědčený Petr Březina. "Děti by měly znát české autory. Vědět, že pohádky pro ně psal Karel Jaromír Erben, Božena Němcová, Jan Drda, Václav Čtврtek... Čtením si tříbí jazyk, probouzejí fantazii, rozvíjejí se. To je velký vklad do života. Budu rád, když k tomu třeba jen malinko přispěji."